

**Oświadczenie złożone
przez senatora Antoniego Szymańskiego
na 6. posiedzeniu Senatu
w dniu 24 grudnia 2015 r.**

Oświadczenie skierowane do ministra zdrowia Konstantego Radziwiłła

Szanowny Panie Ministrze!

Wnoszę o rozważenie przedłużenia konsultacji dotyczących projektu rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016–2020.

Do projektu rozporządzenia ciągle napływają istotne uwagi i rekomendacje. Poniżej przedstawiam opinię przygotowaną przez Instytut Kultury Prawnej Ordo Iuris.

„Uwagi do projektu rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016–2020¹

Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016–2020 (dalej NPZ), przekazany do konsultacji publicznych 13 listopada br. przez wiceministra Igora Radziewicza-Winnickiego, określa pięć celów operacyjnych w zakresie profilaktyki zdrowotnej. W dokumencie pominięto szereg zagadnień, które zgodnie z przewidzianym zakresem regulacji powinny się w nim znaleźć. W konsekwencji, w aktualnej formule Program pozostawia istotne luki w zakresie polityki zdrowotnej. Trudno również zrozumieć, jakie przesłanki stały za przyjętym w projekcie modelem alokacji środków przeznaczonych na poszczególne zdefiniowane w nim cele polityki zdrowotnej – najwyższa kwota ma zostać przeznaczona na profilaktykę nadwagi i otyłości, a dofinansowanie piątego celu dotyczącego populacji geriatrycznej w stosunku do jego rangi ma charakter niemal symboliczny.

1. Projekt NPZ zupełnie pomija kwestie profilaktyki zdrowotnej w zakresie zdrowia prokreacyjnego. Brak uwzględnienia działań w tym zakresie stoi w sprzeczności m.in. art. 11 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o leczeniu niepłodności², który zobowiązuje organy administracji rządowej do «podejmowania działań na rzecz ochrony i promocji zdrowia rozrodczego», w tym «edukację w zakresie stylu życia chroniącego potencjał rozrodczy człowieka (...)» oraz «ograniczanie emisji czynników mających szkodliwy wpływ na potencjał rozrodczy człowieka». Budzi też zdziwienie w kontekście czwartego spośród zaproponowanych celów operacyjnych (ograniczenie narażenia na środowiskowe i biologiczne czynniki ryzyka) oraz norm z art. 2 pkt 2 i 4 ustawy z 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym³, które określają podstawowe zadania z zakresu zdrowia publicznego.

Nieuwzględnienie w programie profilaktyki zdrowia prokreacyjnego wydaje się zaniedbaniem o szczególnie istotnej wadze w kontekście kryzysu demograficznego, który stanowi w naszym kraju problem o zasadniczym znaczeniu.

Budzi zdziwienie, że program nie uwzględnia działań edukacyjnych oraz działań naukowo-badawczych dotyczących zdrowia rozrodczego. Działania edukacyjne są szczególnie potrzebne w zakresie zwiększenia świadomości o związku między stosowaniem estrogenowo-progestagenowych środków antykoncepcyjnych a ryzykiem nowotworów, chorób układu krążenia, chorób wątroby i innych. W kontekście intensywnej aktywności marketingowej w tym zakresie, wydaje się uzasadnione, aby program edukacyjny w ramach NPZ dotyczył także wiedzy o mechanizmach działania wczesnoporonnych implantów i wkładek, w tym specyficznych powikłań związanych z ich stosowaniem (np. promienica miedniczo-brzuszną). W ramach realizacji planów naukowo-badawczych, które gwarantuje NPZ w przypadku innych dziedzin profilaktyki, wskazane jest także podjęcie retrospektywnych badań nad odległymi powikłaniami stosowania tego rodzaju środków.

2. Zastrzeżenia budzi konstrukcja drugiego celu strategicznego zdefiniowanego w NPZ.

Cel ten zakłada ograniczenie rozpowszechnienia używania alkoholu, tytoniu i innych substancji psychoaktywnych oraz zapobieganie uzależnieniom behawioralnym. Całkowicie pominięte zostały jednak istotne obszary uzależnień:

- uzależnienia od pornografii i ryzykownych zachowań seksualnych,
- uzależnienie od gier komputerowych i internetu.

Uzależnienia od pornografii i ryzykownych zachowań seksualnych przyczyniają się do niszczenia i roz-

¹ Autorem opinii jest dr hab. Andrzej Lewandowicz.

² DzU 2015 poz. 1087.

³ DzU 2015 poz. 1916.

luźniania więzi międzyludzkich, życia rodzinnego, destrukcyjnie wpływając na życie zawodowe, stan zdrowia oraz zwiększenia współczynnika rozwodów. Zagadnienie to wymaga podjęcia długofalowej akcji profilaktycznej uświadamiającej zagrożenia i negatywne konsekwencje, a także stworzenia możliwości terapii, np. w oparciu o sprawdzony system AA. Niestety, projekt NPZ nie uwzględnia współpracy z instytucjami o wieloletnim doświadczeniu w zakresie pomocy uzależnionym.

Podjęcie działań profilaktycznych w zakresie uzależnień od ryzykownych zachowań seksualnych wydaje się priorytetem w świetle wielokierunkowych celów narodowego programu zdrowia. Zagadnienie to mieści się w drugim i trzecim celu operacyjnym. Niestety zabrakło go w projekcie NPZ, chociaż projekt porusza kwestie „profilaktyki zakażeń przenoszonych drogą płciową”. (...) Nie wiadomo jednak, w jaki sposób powinna być realizowana profilaktyka chorób zakaźnych i zakażeń u ludzi, w tym przede wszystkim wirusowego zapalenia wątroby typu B i C, chorób przenoszonych drogą płciową (HIV, kiła, rzeżączka, chlamydia, HPV) oraz gruźlicy wymieniona w zadaniach programu.

Wydaje się, że profilaktyka uzależnień od gier komputerowych i internetu powinna być realizowana w związku z celem pierwszym oraz czwartym Programu z uwagi na związek zaburzeń emocjonalnych z tymi uzależnieniami, a także niewłaściwym odżywianiem, zaburzeniami odżywiania, otyłością, brakiem aktywności fizycznej.

W kontekście zadań wymienionych w pkt. celu 2 zatytułowanym „Poprawa dobrostanu psychicznego” wydaje się uzasadnione także uwzględnienie profilaktyki zjawiska rozwodów, które nie powinny być analizowane jako optymalne rozwiązanie problemów rodziny, ale czynnik niezwykle często przyczyniający się do problemów w pracy oraz zaburzeń depresyjnych i lękowych. Zadania z tego zakresu powinny być realizowane we współpracy z odpowiednimi poradnikami życia rodzinnego.

W związku ze społecznymi konsekwencjami uzależnień wydaje się, że wszystkie działania szkoleniowe dotyczące tej problematyki, które zostały przewidziane w projekcie NPZ, powinny mieć charakter koherentny, uwzględniając w szczególności pracowników pomocy społecznej oraz wymiaru sprawiedliwości.

3. Wykaz zadań do realizacji w ramach celu operacyjnego „Narodowy Program Zdrowotnej Polityki Senioralnej” budzi poważne zastrzeżenia ze względu na bardzo niską pulę środków przewidzianych na jego dofinansowanie na tle innych celów operacyjnych.

Pod względem ilości przyznanych środków uplasował się on na ostatnim miejscu, z przyznaną sumą 11,5–15 mln zł z puli 107,1–140 mln.

Podane zadania operacyjne w ramach celu piątego mają albo charakter czysto symboliczny (np. parlament seniorów, rady seniorów w gminach), albo będą niemożliwe do zrealizowania wskutek braku środków (rozwijanie usług pielęgnacyjno-opiekuńczych dostosowanych do potrzeb osób starszych, niesamodzielnych; podejmowanie działań niwelujących skutki ubóstwa i zapobieganie wykluczeniu społecznemu i marginalizacji; zapewnianie dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej ukierunkowanych na wczesne wykrywanie schorzeń występujących powszechnie u osób starszych i zapobieganie im; poprawa zabezpieczenia socjalnego, chroniącego przed skutkami niepełnosprawności i inwalidztwa). Dla porównania na cel operacyjny numer 1 (poprawa sposobu żywienia, stanu odżywienia oraz aktywności fizycznej społeczeństwa – Narodowy Program Profilaktyki Nadwagi i Otyłości) przeznaczono 30,6–40 mln zł, a więc prawie trzykrotnie więcej.

W ramach celu piątego brak jest edukacji społecznej związanej z funkcjonowaniem «suplementów diety». Budzi to zasadnicze zdziwienie w kontekście doniesień, że preparaty wielowitaminowe w przypadku wielu osób starszych mogą przyczynić się do skrócenia życia.

Podsumowanie.

W przedstawionym do konsultacji projekcie pominięto szereg obszarów o zasadniczym znaczeniu dla polityki zdrowotnej w naszym kraju. Program nie przewiduje działań dotyczących profilaktyki zdrowia prokreacyjnego oraz profilaktyki szeregu uzależnień, które stanowią istotny problem społeczny. Zaskoczenie budzi także przewidziana w projekcie alokacja środków na zdefiniowane w nim cele, która nie wydaje się adekwatna do rangi poszczególnych zdefiniowanych w nim zadań”.

Antoni Szymański